

Social Orage

LÖN Stort lyft för Motalas
behandlingsassistenter sid III

FORSKNING Dags att
söka till forskarskola för
socialarbetare sid VII

REDAKTÖR
Per Jernberg
08-789 65 47
per.jernberg@vision.se

8 sidor
för dig som
jobbar
med socialt
arbete

MÅSTE JOBBA UNDER JULEN

Nya regler gör att biståndshandläggare måste jobba röda dagar i jul. Vissa ser det som ett tillfälle att tjäna extra. Andra tycker att det är en riktig nitlott.

Ulrica Nilsson Dahl, biståndshandläggare i Åstorp, ska jobba annandag jul. En dag som kontoret brukar vara stängt.

– Det är inte så kul att jobba då, vi jobbar ju normalt inte på helger.

Totalt är tre av de fyra bistånds-

handläggarna i Åstorp beordrade att jobba var sin röd dag över jul och nyår – 23, 26 och 30 december. Dessutom ska personal från hälsovårdsenheten och primärvården arbeta då.

Bakgrunden är de nya regler som trädde i kraft vid årets början. De innebär att kommunernas omsorgs-

Biståndshandläggarna Dana Fomitescu, Ulrica Nilsson Dahl och Berit Göransson i Åstorp måste jobba röda dagar i jul. Janina Nyfors (t h) slipper.

FOTO: ANDERS ANDERSSON

”Det kan bli svårt för handläggarna att ta ut ledigheten eftersom de redan har en pressad arbetssituation.”

Johan Söderman, Visions förhandlare

verksamhet ska ha beredskap att ta emot personer som skrivs ut från sjukvården även under långhelger.

På grund av övergångsregler blev det aldrig aktuellt med helgarbete i Åstorp under påsken. Det är först till jul som det blir skarpt läge.

Ulrica Nilsson Dahl är osäker på om det är nödvändigt att hon ska vara på jobbet en helgdag. Hennes erfarenhet är att sjukvården försöker skriva ut så många patienter som möjligt före jul så att de får fira helgerna hemma.

–Generellt är precis före jul den tid på året då biståndshandläggarna har som mest att göra. Men nu är detta nytt. Det kan finnas ett behov, men jag är tveksam, säger hon.

FOTO: ANDERS ANDERSSON

Ulrica Nilsson Dahl är tveksam till om hon kollegan Berit Göransson får så mycket att göra under juldagarna.

I Eskilstuna innebär helgtjänstgöringen att två biståndshandläggare ska jobba på röda dagar, en tredje ska vara beredd att hoppa in vid sjukdom. Men till skillnad mot Åstorp är ingen där beordrad att jobba, eftersom det bland de 45 medarbetarna inte varit svårt att hitta frivilliga, enligt biståndshandläggaren MariLouise Pettersson.

I Eskilstuna och Åstorp får de som helgjobbar övertidsersättning. Något som såväl MariLouise Pettersson som Lena Karolidou, från Visions avdelningsstyrelse i Åstorp, är nöjda med.

–Det är en fördel för medlemmarna att kunna gå in på övertid. Men risken är att arbetsgivaren inte går med på det i längden, säger Lena Karolidou.

Så är det i Jönköping. Även där är det övertidsersättning som gäller för de som tar de helgpassen.

–Definitivt det bästa i dagsläget, att våra medlemmar får ordentligt betalt för att de ställer upp på helger, säger Visions förhandlare Johan Söderman.

Men arbetsgivaren vill på sikt slippa dyra övertidstimmar och i stället kompensera med ledighet. En idé är att åtta timmars arbete ska ge tio timmars ledigt. Johan Söderman är tveksam:

–Det kan bli svårt för handläggarna att ta ut ledigheten eftersom de redan har en pressad arbetssituation.

Men så länge inga överenskommel-

ser finns kring biståndsbedömarnas helgarbete är det övertidsersättning som gäller. Samtidigt är det tveksamt om det är övertid det handlar om eftersom det är känt långt i förväg att vissa röda dagar måste bemannas.

–Och planerad övertid är inte okej, säger Visions ombudsman Ameli Andersson.

Mer naturligt, tycker hon, vore därför schemalagt helgarbete och ersättning för obekvämt arbetstid.

Men då måste också arbetstiden, enligt avtal, sänkas från 40 timmar till 38 timmar och 15 minuter per vecka.

Samtidigt understryker hon att det är parterna lokalt som måste komma överens om hur helgarbetet ska lösas.

–På det sätt som är det bästa för våra medlemmar. Det kan mycket väl vara olika lösningar i Eskilstuna, med många frivilliga som kan jobba helg, jämfört med Åstorp med få anställda.

–Och om det bara handlar om enstaka tillfällen, som årets julhelg med många röda dagar på vardagar, så har jag svårt att säga att lösningen med övertidsersättning är fel, säger Ameli Andersson. **Per Jernberg**

600

Så många kronor skiljer i medellön mellan kvinnliga och manliga chefer i äldreomsorgen. 41 000 till kvinnor och 40 400 till män, enligt tidningen Äldreomsorg.

Egen erfarenhet ger gott resultat

Så kallad peer support, kamratstödare inom socialpsykiatri med egen erfarenhet av psykisk ohälsa, har flera goda effekter. Det visar en utvärdering av en försöksverksamhet i Stockholms stad. Supportpersonen har bidragit till ökat självförtroende hos brukarna och gett socialpsykiatriens personal bättre förutsättningar att se verksamheten ur ett brukarperspektiv.

Föräldrar vill ha mer stöd

Intriset för föräldrastöd är stort bland tonårsföräldrar. Det enligt en undersökning som forskaren Karin Wallgren Thorslund vid Göteborgs universitet gjort. Efterfrågan är större än utbudet, samtidigt som få känner till det stöd som går att få. Karin Wallgren Thorslund säger också att stödet gör nytta. Ett gott exempel är föräldratelefonen hos Kungälv kommun, tycker hon.

BISTÅND TILL FÄRRE FÖRRA ÅRET

22 procent av de som fick ekonomiskt bistånd 2017 var mellan 18 och 22 år. Vanligaste biståndstagaren var en ensamstående man utan barn. 66 procent av alla biståndstagare var födda i utlandet. Det visar siffror från Socialstyrelsen. 214 000 hushåll fick ekonomiskt bistånd under förra året, en minskning med 3 procent jämfört med 2016.

Sju procent i snitt och mest till de som tjänar minst. Carina Lindvall och Karl-Erik Haglund gillar årets löneökning för Motalas behandlingsassistenter.

Mest till dem med lägst lön

SJU PROCENTS LÖNEÖKNING i genomsnitt och dessutom 500 kronor till var och en. Så ser resultatet av årets lönerevision ut för Motalas behandlingsassistenter.

–Ett välkommet påslag. Hög tid att det kom nu. Jag och mina kolleger är överens om att vi släpat efter lönemässigt om man ser till våra arbetsuppgifter, säger Carina Lindvall som ger stöd åt personer med psykisk ohälsa på det som heter Vuxencentrum.

Spridningen i gruppen ligger mellan 4,68 och 7,69 procent.

–De med de lägsta lönerna har fått de högsta procentuella påslagen, säger Visions avdelningsordförande Karl-Erik Haglund.

Han förklarar satsningen med att socialsekreterarna löneprioriterats under flera år. Något som gjort det svårt att rekrytera personal till socialtjänstens behandlingsarbete.

Med årets lönelöft har gapet mellan grupperna minskat.

–Men inte täppts igen, säger Karl-Erik Haglund.

FOTO: LASSE HEJDENBERG

Forskning om Europas äldre

Hur ska omsorgen om Europas allt fler äldre utvecklas? Det ska ett EU-finansierat forskningsprojekt försöka ge svar på. I Sverige betyder det att två doktorander vid högskolan i Borås kommer att studera vilken kompetens som äldreomsorgens chefer behöver samt hur vården av kvinnor och män kan bli mer jämställd. Arbetet drar igång i februari.

”Den otillräckliga bemanningen, kompetensbristen och stressen leder till att människor far illa.”

Kommunals Tobias Baudin i Aftonbladet om äldreomsorgen.

En duschmaskin har tagit plats på äldreboendet Måsta äng i Eskilstuna. Carina Bergström tycker att det är behagligt att låta sig bli duschad i vådroboten. Evelina Bergström gillar att jobba på ett ställe där man testat ny teknik.

TAR EN DUSCH MED EN ROBOT

Carina Bergström tyckte att det var spännande att testa nya robotduschen på sitt äldreboende. Hon gillar att prova nya saker. Vårdrobotarna är på ingång och kan bli till stor hjälp för brukare och personal. Men de etiska frågorna får inte glömmas bort.

text Sven Rosell foto Sören Andersson

Carina Bergström ser strålande glad ut. Hon håller fram händerna och visar sina röda naglar som just blivit fixade. Att vara fin är viktigt för henne. Vi träffar henne och Evelina, även hon med efternamnet Bergström, på Måsta ängs akademiska vård- och omsorgsboende i Eskilstuna. De ska visa oss boendets nya duschrobot. Carina Bergström var den första som testade att duscha i den.

– Jag satt här och tryckte på knapparna, säger hon och pekar på en fjärrkontroll som är fäst på stolens armstöd.

Vårdroboten, eller snarare duschautomaten, påminner om en biltvätt fast här är det en stol som är placerad i en kabin med duschväggar. Genom knapptryck förs stolen ut ur kabinen så att det ska bli lättare att komma in i den på egen hand.

Med andra knappar på fjärrkontrollen reglerar man vattenflödet i duschmunstyckena på kabinväggen, vattnets temperatur och tvåtillförseln. Det finns flera fasta duschmunstycken fram- och

baktil. Ett sitter i höjd med stolsitsen avsett för underlivet.

– Stolen är skön, men det kom för lite vatten på ryggen, tycker Carina Bergström.

Evelina Bergström assisterade henne under premiärduschen.

– Den passar för dig, Carina, du som är intresserad av att prova sådant som är nytt, säger Evelina Bergström och ger henne en klapp på axeln. Det märks att de känner varandra väl. Båda har varit här sedan Måsta äng öppnades för åtta år sedan.

Hur gör personalen när de frågar en boende, som inte förmår uttrycka sin vilja tydligt, om hen vill duscha i apparaten, kan man undra.

– Man måste skapa tillit, då förstår man vad någon vill. Det är jätteolika hur lång tid det tar. Och så får man vara snäll och lirka lite, förklarar Evelina Bergström.

Med robotarnas frammarsch följer en rad etiska frågor. Mats Johansson är docent i medicinsk etik vid Lunds universitet.

– Risken är att man måste tacka ja för att få en fullgod omsorg, säger han.

Den som tackar nej kanske får ett sämre omhändertagande och blir betraktad som samarbetsvillig. Ett osäkerhetsmoment är att tekniken befinner sig i ett utvecklingsskede vilket innebär risker för de äldre som provar den.

Äldre som inte kan fatta egna beslut riskerar att bli försökspersoner utan sitt medgivande, framhåller Mats Johansson. Vikten av delaktighet understryks ofta, men många äldre på vårdboendena är skröpliga och inte helt kommunicerbara.

Anhöriga har en oklar roll men används ofta som informationskälla av personalen. Om det sker av bekvämlighetsskäl för att den äldre personen är långsam så innebär det en kränkning av denne, påpekar han. Personalen måste vara säker på att den enskilde saknar förmåga att uttrycka sin vilja.

Nästa fråga är vem som ska fatta beslutet att, till exempel, duscha med en maskin eller inte. En annan fråga är vad som är bäst för en viss äldre person. Det är inte alltid självklart.

”Har kommunerna, som det är i det här fallet realistiska förväntningar på den nya tekniken?”

Vattenflödet, temperaturen och tvållför-seln regleras med en fjärrkontroll. Vårdrobotar är framtiden, anser forskaren Christine Gustafsson, men de behöver utvecklas mer. Funktionerna måste göras mer användarvänliga och designen mer tilltalande. Evelina Bergström och de andra i personalen spelar en viktig roll för teknikutvecklingen.

–När det gäller barn har föräldrar långtgående rättigheter att fatta beslut. På vuxensidan är det inte lika självklart vad som gäller. Här kan personalen komma i kläm eftersom de tvingas lösa problemen i vardagen, fortsätter Mats Johansson.

Kostnaden är en annan aspekt. Duschroboten är dyr. Inköp av sådana riskerar att leda till att viktiga saker inom äldreomsorgen blir lidande. Om inköp medför personalnedskärningar kan arbetsbelastningen öka. En enda duschrobot på ett boende med flera avdelningar leder till nya problem. Man ska ta sig till duschen och måste kanske boka in sig. Och vad händer med de boendes hygien när duschroboten väntar på att bli reparerad eller servad? –Man måste också fråga sig vad som driver den tekniska utvecklingen? Jo, det är var de ekonomiska vinsterna finns. Gör vi då denna satsning av rätt skäl? Har kommunerna, som det är i det här fallet, realistiska förväntningar på den nya tekniken?

Personalen behöver bli medveten om de etiska aspekterna som följer med robotarnas intåg. Men snart kommer de att vara självklara inslag, tror Mats Johansson.

Duschroboten är fortfarande under utveckling och testas på äldreboenden i fem kommuner.

Christine Gustafsson, som forskar om hälso- och välfärdsteknik vid Mälardalens högskola, an-

ser att duschhjälpmedlet har stor potential men att den behöver vidareutvecklas på flera punkter. –Den skriker sjukhus. Klinisk och vit. Som en tandläkarstol i en kabin. Men den går bra att testa i det här utvecklingskedet, säger hon.

Att duscha är en komplicerad process, påpekar hon. Att tvätta håret på den som duschar klarar den ännu inte och knappfunktionerna på fjärrkontrollen behöver bli tydligare.

En svårighet med att utveckla teknik anpassad för vård och omsorg är glappet mellan teknikföretagen och beställarna. Vården och omsorgen behöver förbättra sin beställarkompetens, anser Christine Gustafsson.

Tillbaka till Måsta äng i Eskilstuna. Brukaren är den som har mest att vinna på duschroboten, anser Evelina Bergström. Avsikten är att användaren ska kunna styra funktionerna utan personalens hjälp.

–Det är stort att kunna sköta det här själv och slippa ha oss i duschen. Du skrattade och fnissade, säger hon och tittar på Carina Bergström. ◉

VÅRDROBOT

► Det finns vårdrobotar som avser att fungera som ersättning för mänsklig kontakt och ersättning för husdjur.

► Nya duschroboten ”Poseidon” testas på fem äldreboenden.

► En utvärdering av den görs vid Karlstads universitet. Brukare och personal har intervjuats. Erfarenheterna är övervägande goda, brukarens ökade oberoende framhålls särskilt.

► Dementa brukare ingick inte i utvärderingen.

► Forskarna blev förvånade över att bara ett fåtal brukare upplevde hjälpmedlet som skrämmande.

FOTO: MOSTPHOTOS

Kan teknik vara räddningen?

Regeringen har tillsatt en utredning som ska undersöka hur olika tekniska lösningar kan öka äldres självbestämmande och samtidigt vara ett sätt att minska sjukskrivningstalen och bristen på personal i äldreomsorgen. Utredningens resultat ska presenteras i mars 2020.

Robot som terapeut

En robot som medhjälpare när barn med autism går i terapi. Det tror Tom Ziemke, professor i kognitionsvetenskap vid högskolan i Skövde, på. Hans forskning visar att det är mindre komplicerat att träna social interaktion med roboten än med människor. Därför kan en robot och en mänsklig terapeut vara en bra kombination. Det skriver tidningen Funktion i fokus.

Nästa höst startar forskarskolan för socialarbetare. Ansökan öppnar till våren.

Snart dags att forska

YRKESVERKSAMMA INOM SOCIALTJÄNSTEN som är intresserade av att kombinera sitt arbete med forskning ska hålla ögonen öppna i vår. Då blir det nämligen dags att söka till den nya forskarskola för socialarbetare som drar igång hösten 2019.

Utbildningen är öppen för alla som arbetar inom socialtjänsten och har en tidigare utbildning på magisternivå. Syftet är att kunna bedriva forskning inom områden som har direkt betydelse för vardagsarbetet inom socialtjänsten.

–Därför är det viktigt att forskningen kan spridas vi-

dare och komma hela arbetsplatsen till godo, säger Lars Plantin vid Malmö universitet och huvudansvarig för forskarskolan.

FORSKARSKOLAN GES SOM halvtidsstudier under fyra år. Tre intagningar, med tio deltagare vardera, är planerade med början hösten 2019. Då ska fokus ligga på ämnen med anknytning till barn och ungdomar. 2020 blir temat äldre och funktionshinder. För 2021 är inget tema spikat.

Utbildningen sker i samarbete mellan universiteterna i Malmö, Lund, Göteborg samt Linnéuniversitetet och leder fram till en licentiatexamen.

Lars Plantin

Per Jernberg

Soc allt större hyresvärd

Med cirka 24 000 lägenheter, som hyrs ut i andra hand har socialtjänsten blivit en av landets största hyresvärdar. Det uppger tidningen Hem&Hyra. Att personer tvingas gå via socialtjänsten för att få en bostad är vanliga än någonsin och har ökat med 250 procent sedan 2008, enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät 2018.

Hallå där! Gilla oss på Facebook

...och säg ditt hjärtas mening!

www.facebook.com/tidningenvision

Vision

TIDNINGEN

Maria Tladi Granquist är kostvetare och arbetar som utvecklingsledare på vård- och omsorgskontoret i Norrköping.

Hon fixar matsällskap åt ensamman

Ensamstående äldre löper risk att drabbas av undernäring på grund av att de äter dåligt. I Norrköping jobbar **Maria Tladi Granquist** med att minska problemet med hjälp av så kallade måltidsvänner.

Vad är en måltidsvän?

– Det är en frivillig som gör en äldre person sällskap vid måltiderna för att den ska slippa äta ensam. Antingen äter de i hemmet, på en av kommunens träffpunkter eller ute på stan på en restaurang. Måltidsvännen får sin mat betald för en måltid per vecka. Den äldre betalar sin egen mat. Vi gör det i samarbete med Frivilligcentralen och Röda korset.

Varför behövs det?

– Det är till för att de som känner sig ensamma ska få hjälp att ta första steget att komma ut och träffa andra och få nya vänner. Alla som fyllt 67 år får vara med. Det blir ett sätt att umgås. Att få någon att äta tillsammans med är en social aktivitet som också minskar risken för undernäring.

Är det många som vill vara med?

– Det har varit enkelt att hitta måltidsvänner. Det är många universitetsstudenter som anmält sig, men också flera äldre som är aktiva i frivilligorganisationerna. Att hitta äldre som vill ha en måltidsvän har varit svårare. Men under hösten har Frivilligcentralen spridit information med gott resultat. Dessutom har vi annonserat i dagspressen och informerat genom hemtjänsten. Nu matchar Röda korset och Frivilligcentralen måltidsvänner och äldre så att de passar ihop.

Vad är din uppgift?

– Jag ser bland annat till att måltidsvännerna får utbildning kring mat och måltider, det handlar till exempel om åldrande och näringsbehov och om livsmedelshygien. Men det är upp till de enskilda paren att bestämma vad och hur de ska äta. Tanken är att de ska göra det på det sätt den äldre vill och med den mat den är sugen på.

Är måltidsvän ett ordinarie erbjudande?

– Det är ett projekt fram till sista juni 2019. Då ska det utvärderas. Visar det sig att fler fått någon att äta tillsammans med och att det kan förebygga ensamhet och undernäring kan det permanentas.

text **Per Jernberg** foto **Henrik Witt**